

Kalle Elo, Tapio Klaavo, Ismo Risku ja Hannu Sihvonen

Lakisääteiset eläkkeet

Pitkän aikavälin laskelmat 2009

Raportissa esitetään Eläketurvakeskuksen vuoden 2009 pitkän aikavälin laskelmat lakisääteisten eläkemenojen ja keskimääräisen eläketason kehityksestä. Yksityisen alojen työeläkelakien osalta raportti sisältää myös rahoituslaskelmat, joiden keskeisimpiä tuloksia ovat TyEL-maksun ja -varojen kehitys.

Väestökehityksen osalta laskelmissa seurataan vuoteen 2060 Tilastokeskuksen syksyllä 2009 julkaisemaa väestöennustetta, tästä eteenpäin väestöennustetta on jatkettu Eläketurvakeskuksessa. Ennusteen mukaan 63-vuotiaiden eliniän odote nousee nykyisestä 20,9 vuodesta vuoteen 2025 mennessä 3,1 vuotta ja vuoteen 2075 mennessä 8,6 vuotta. Työikäisen väestön määrä supistuu 2030 luvun alkuun asti, jonka jälkeen se kääntyy nousuun. Vuosina 2008 ja 2075 työikäisen väestön määrät ovat yhtä suuria. Vanhushuoltosuhte nousee vuonna 2008 vallinneesta 25 prosentista vuoteen 2025 mennessä 42 prosenttiin ja vuoteen 2075 mennessä 53 prosenttiin.

Vuonna 2008 työllisyysaste oli vajaa 71 prosenttia. Vuoteen 2010 mennessä se laskee alle 67 prosenttiin talouden taantumun vuoksi. Tämän jälkeen työllisyys kääntyy nousuun ja vuodesta 2025 työllisyysaste on noin 71 prosenttia. Työllisyysasteen nousu selittyy työttömyyden alenemisella ja eläkkeellesiirtymisiän nousulla. Eläkkeellesiirtymisiän odote nousee vuoden 2008 tasosta 1,6 vuotta vuoteen 2025 mennessä ja 2,5 vuotta vuoteen 2050 mennessä. Elinajan odotteen kasvun vuoksi laskentajakson lopussa keskimääräinen eläkkeellä oloaika

on kuitenkin runsas kuusi vuotta nykyistä pidempi. Peruslaskelmassa reaalin ansiotason kasvuvauhti on noin 1,75 prosenttia vuodessa ja reaalin eläkevarojen tuotto on vajaa neljä prosenttia vuodessa.

Vanhuuseläkkeiden suuruus sopeutetaan 62 vuotta täyttäneiden elinajan odotteen muutokseen elinaikakertoimen avulla. Vuonna 2025 elinaikakertoimen arvo on 0,90 ja vuonna 2075 se on 0,75.

Koko talouden työeläkemenot olivat runsas 22 prosenttia työtulosummasta vuonna 2008. Vuosina 2009–2010 eläkemenoprosentti kasvaa nopeasti työllisyyden supistumisen vuoksi. Tämän jälkeenkin menoprosentin kasvu jatkuu 2030-luvun alkuun asti, jolloin työeläkemenot ovat kolmannes työtulosummasta. 2030-luvun loppupuolelta lähtien eläkemenoprosentti alenee yhteensä kolme prosenttiyksikköä laskentajakson loppuun mennessä. Työeläkemenojen kasvu on seurausta vanhuuseläkemenon kasvusta. Lakisääteiset kokonaiseläkemenot ovat nykyisin 11 prosenttia BKT:sta, korkeimmillaan osuus nousee runsaaseen 15 prosenttiin 2030-luvulla, ja 2040-luvun loppupuolelta lähtien eläkemenojen BKT-osuus vakiintuu 14 prosenttiin.

Laskentajakson aikana keskimääräisen eläkkeen ostovoima nousee 1 260 eurosta runsaaseen 3 200 euroon. Suhteessa keskipalkkaan keskimääräinen eläke nousee vielä nykyisestään työeläkkeiden voimaantulon vuoksi. Suhteellinen eläketaso kääntyy kuitenkin laskuun 2010-luvun lopulla. Tärkein syy suhteellisen eläketason alenemiselle on pidentyvä elinajan odote ja elinaikakerroin, joka sopeuttaa etuustason vastaamaan muutoksia elinajan odotteessa.

TyEL-maksu nousee nykyisestä runsaan 21 prosentin tasosta noin 27 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. Tämän jälkeen maksutaso alenee kaksi prosenttiyksikköä. TyEL-maksun nousu on seurausta eläkemenoprosentin kasvusta. Vuonna 2008 TyEL:n eläkemenot olivat 18,1 prosenttia palkkasummasta, ja vuoteen 2030 mennessä menoprosentti nousee 11 prosenttiyksikköä. TyEL-maksun riittävä vakiotaso vuoden 2010 alusta lähtien olisi 25,4 prosenttia, tällä maksulla voitaisiin rahoittaa peruslaskelman mukaiset TyEL-menot pysyvästi.

Raportissa tutkitaan tulosten herkkyyttä keskeisimpien taloudellisten oletusten suhteen.

Työllisyysasteen nousu pysyvästi perusvaihtoehtoa korkeammaksi merkitsisi aluksi meno- ja maksuprosenttien jäämistä perusvaihtoehtoa matalammaksi. Pidemmällä aikavälillä korkeampi työllisyys kuitenkin nostaa eläkkeiden tasoa, jolloin työllisyyden ja maksutason välinen yhteys katoaa.

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuden aleneminen vähentää eläkemenoja ja kasvattaa ja työllisyyttä. Molemmat tekijät pienentävät meno- ja maksuprosentteja. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuden aleneminen nostaa lievästi keskimääräistä etuustasoa. Työkyvyttömyysalkavuuden vaikutus meno- ja maksutason ei katoa pitkälläkään aikavälillä.

Vanhuuseläkkeiden alkavuuden pieneneminen vähentää aluksi eläkemenoja ja kasvattaa työtulosummaa. Molemmat tekijät alentavat meno- ja maksuprosentteja. Pidemmällä aikavälillä alempien vanhuuseläkealkavuuksien seurauksena kuitenkin eläkkeiden taso ja eläkemeno kasvavat siten, että vanhuuseläkealkavuuden ja eläkemenoprosentin välillä on vain vähäinen yhteys.

Ansiotason kasvuvauhdin nousu perusura korkeammaksi merkitsee eläkkeiden suhteellisen tason jäämistä peruslaskelman mukaista tasoa matalammaksi. Tämä alentaa eläkemenoprosenttia. Ansiotason kasvuvauhdilla on kuitenkin vain vähäinen vaikutus TyEL-maksun tasoon. Pysyvästi eläkkeiden rahoittamiseen voidaan sijoitustuotosta käyttää se osa, joka ylittää palkkasumman kasvun. Jos palkkasumman kasvu nopeutuu, voidaan sijoitustuottojen avulla rahoittaa entistä pienempi osuus eläkemenoista.

Eläkevarojen tuotto vaikuttaa etuusperusteisen järjestelmän periaatteiden mukaisesti pääosin maksutasoon. Prosenttiyksikkö keskimääräisessä sijoitustuotossa vaikuttaa noin kaksi prosenttiyksikköä TyEL-maksuun, koska eläkevarojen määrä on noin kaksinkertainen suhteessa palkkasummaan laskentajakson aikana.

Lisätietoja:

Kalle Elo
Sähköposti: kalle.elo@etk.fi
Puhelin: 010 751 2502

Ismo Risku
Sähköposti: ismo.risku@etk.fi
Puhelin: 010 751 2566

Aineistotilaukset:

aineistotilaukset@etk.fi
ISSN 1238-5948
ISBN 978-951-691-116-1 (PDF)
ISBN 978-951-691-115-4 (sid.)